

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
Član Poglavarstva zadužen za
međunarodnu suradnju i europske integracije
Pula, Flanatička 29
tel. 052/372-170, fax. 052/372-178

Klasa: 351-01/06-01/11
Urbroj: 2163/1-01/25-06-1
Pula, 14. prosinca 2006.

POGLAVARSTVO ISTARSKE ŽUPANIJE
n/p predsjednika Ivana Jakovčića

PREDMET: Prijedlog Zaključka o prihvaćanju informacije o izradi Operativnog programa „Pazinska jama“, dostavlja se

U prilogu Vam dostavljamo Prijedlog Zaključka o prihvaćanju informacije o izradi Operativnog programa „Pazinska jama“, te Vas molimo da isti uvrstite u dnevni red naredne sjednice Županijskog poglavarstva.

S poštovanjem,

Član Poglavarstva
zadužen za međunarodnu
suradnju i europske integracije
Oriano Otočan

Na temelju članka 59. i 77. Statuta Istarske županije («Službene novine Istarske županije» broj 9/06 – drugi pročišćeni tekst), Poglavarstvo Istarske županije na sjednici održanoj dana _____ godine donosi

ZAKLJUČAK
o prihvaćanju informacije o izradi Operativnog programa „Pazinska jama“

1. Prihvaća se informacija o izradi Operativnog programa „Pazinska jama“, koji je izradila Radna skupina imenovana od Poglavarstva Grada Pazina i Poglavarstva Istarske županije, te njime definirala smjernice razvoja projekta „Revalorizacija Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma“.
2. Tekst Operativnog programa „Pazinska jama“ nalazi se u prilogu ovog Zaključka i njegov je sastavni dio.
3. Ovaj Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

Klasa:
Urbroj:
Pula,

REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA
POGLAVARSTVO

Predsjednik
Poglavarstva Istarske županije
Ivan Jakovčić

OBRAZLOŽENJE

I. PRAVNI TEMELJ ZA DONOŠENJE AKTA

Pravni temelj za donošenje akta sadržan je u članku 59. Statuta Istarske županije ("Službene novine Istarske županije", broj 9/06 – drugi pročišćeni tekst), kojim je propisana nadležnost Županijskog poglavarstva da usmjerava djelovanje upravnih tijela Istarske županije u obavljanju poslova iz njihovog samoupravnog djelokruga, te obavlja druge poslove utvrđene Statutom. Sukladno članku 77. Statuta Poglavarstvo donosi odluke, preporuke, rješenja, zaključke, upute i naputke, te daje autentično tumačenje akata koje donosi.

II. OSNOVNA PITANJA KOJA SE UREĐUJU OVIM AKTOM I POSLJEDICE KOJE ĆE NASTUPITI NJEGOVI DONOŠENJEM

Ovim aktom uređuje se sadržaj Zaključka o prihvaćanju informacije o izradi Operativnog programa „Pazinska jama“. Gradsko poglavarstvo Grada Pazina i Poglavarstvo Istarske županije na zajedničkom radnom sastanku, imenovali su radnu skupinu, koja je izradila Operativni program, te njime definirala smjernice razvoja projekta „Revalorizacija Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma“. Operativni program sadrži i popis „Popis projekata od posebne važnosti“ uz razrađen plan aktivnosti i izvora financiranja svakog pojedinog projekta za 2007. godinu.

Definiranjem Pazinske jame i njene neposredne okoline kao zaokruženog turističkog područja, upotpunjena je turistička ponuda Grada Pazina, te je omogućeno privlačenje velikog broja turista s obalnog dijela u unutrašnjost Istre. Uslijedit će poboljšanje iskoristivosti prirodnih i kulturnih resursa Grada Pazina i povećanje interesa potencijalnih investitora. Navedene činjenice pozitivno će utjecati na razvoj malog i srednjeg poduzetništva u turizmu i pratećim djelatnostima.

III. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PROVEDBU AKTA

Za provedbu ovog Zaključka nije potrebno osigurati dodatna financijska sredstva u Proračunu Istarske županije za 2006. godinu

IV. TEKST PRIJEDLOGA AKTA

U prilogu se dostavlja tekst predmetnog Zaključka.

**REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA**

GRAD PAZIN

Upravni odjel za gospodarstvo
financije i proračun

Poglavarstvo Grada Pazina

Predmet : «Revalorizacija Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma»
(Materijal za sjednicu Poglavarstva Grada Pazina 9.11.2006.g.)

«Revalorizacija Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma» je element za lokalni ekonomski razvoj, tako da se je definiranjem Pazinske jame i njene neposredne okoline kao zaokruženog turističkog područja, upotpunila turistička ponuda Grada Pazina, da se privuku mnogobrojni turisti sa obalnog dijela Istre u unutrašnjost Istre, te da se oblikuju novi kulturni, relaksacijski i rekreacijski sadržaji za domicilno stanovništvo.

Pazin će na taj način moći najbolje iskoristiti svoje prirodne i kulturne resurse, povećati će se zanimanje investitora za starogradsku jezgru koja će se postepeno nadopunjavati sadržajima, što će pozitivno utjecati na razvoj lokalnog malog i srednjeg poduzetništva u turizmu i pratećim djelatnostima i uslugama (mali obiteljski hoteli – uz postojeće agroturističke sadržaje; proizvodnja i prerada poljoprivrednih proizvoda; obrtništvo – izrada tipičnih suvenira i dr.).

Gradsko i Županijsko Poglavarstvo su definirali Radnu skupinu koja je sačinila «Operativni program Pazinska jama» gdje su definirane smjernice razvoja projekta «Revalorizacija Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma». Operativni program sadrži i popis «Projekata od posebne važnosti», a za 2007.g. razrađeni su planovi aktivnosti i izvori financiranja za svaki pojedini projekt, tako da *budget* za 2007.g. iznosi ukupno 3 000 000 kn.

Nužno je da TZ Grada i TZ IŽ za 2007.g. definiraju promotivne aktivnosti kojima će nove turističke sadržaje prezentirati budućim posjetiocima, te da definiraju promociju *brand-a* Pazinska jama.

Pazin, 6.11. 2006.g.

Predsjednik Radne skupine
Krešimir Marečić, član Poglavarstva

OPERATIVNI PROGRAM «PAZINSKA JAMA»

Pazin, kolovoz 2006. godine

Operativni program Pazinska Jama izradili su članovi Radne skupine za «Revalorizacije Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma» koja je djelovala u sastavu:

- 1. Krešimir Marečić, član Poglavarstva Grada Pazina, predsjednik**
- 2. Oriano Otočan, član Poglavarstva IŽ, zamjenik predsjednika**
- 3. Neven Rimanić, gradonačelnik Grada Pazina**
- 4. Tomislav Popović, direktor TZ IŽ**
- 5. dr. Elvis Zahtila, ravnatelj Javne ustanove Natura Histrica**
- 6. Doris Cerin-Otočan, predsjednica UCODEP-a za RH**
- 7. Sonja Matijašić, ravnateljica POU Grada Pazina**
- 8. Radenko Sloković, direktor TZ Grad Pazin**
- 9. Sanja Dekić, TZ IŽ**
- 10. Martin Čotar, predsjednik EU odbor Grada Pazina**
- 11. Davor Šišović, novinar iz Pazina**

Pazin, kolovoz 2006.g.

SADRŽAJ:

UVOD.....	1
1. OPĆI PODACI O PAZINSKOJ JAMI.....	3
1.1 Pazinska jama.....	3
1.2 Opis zaštićenog dijela.....	3
1.3 Kaštel.....	4
2. PRIRODNI RESURSI.....	5
2.1 Zakonski okvir zaštite.....	5
2.2 Plan upravljanja Pazinskom jamom.....	7
2.3 Programi u zaštićenom krajoliku Pazinska jama.....	12
3. KULTURNI SADRŽAJI.....	15
4. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA.....	16
4.1 Osnovna analiza.....	16
4.2 SWOT analiza.....	16
4.3 Turistički programi u Pazinskoj jami i oko nje.....	17
4.4 Tržište.....	20
4.5 Promocija.....	23
4.6 Specifični ciljevi.....	25
5. SPOJ GODSPODARSTVA I KULTURE / EKONOMSKA OPRAVDANOST.....	26
6. MOGUĆI IZVORI FINANCIRANJA.....	26
6.1 Zaklada «Pazinska jama».....	27
7. PROJEKTI OD POSEBNE VAŽNOSTI.....	27
8. PROVOĐENJE OPERATIVNOG PROGRAMA.....	28

UVOD

Grad Pazin je jedna od jedinica lokalne samouprave Istarske županije, te je ujedno i administrativno sjedište Istarske županije. Rasprostire se na površini od 134,87 km², a obuhvaća 19 naselja, i 2.953 kućanstava. Površina Pazina čini 4,79 % teritorija Županije te prema popisu stanovništva iz 2001. godine Pazin broji 9.227 stanovnika, što je 4,47 % stanovnika županije. Prosječna naseljenost u Gradu Pazinu iznosi 68 st/km², dok ona u Županiji iznosi 73 st/km².

Pazin ima tisućljetnu povijest, njegov se nastanak vezuje uz Kaštel o kojem prvi poznati pisani trag datira iz 983. godine. U povijesti je najpoznatiji kao sjedište Pazinske Grofovije te sjedište Istarskog okruga. U novijoj povijesti Pazin je kao snažno industrijsko i trgovačko središte istarskog poluotoka bio jedan od okosnica istarskog poslijeratnog razvoja.

Problemi ovog dijela Istre čine se i većima ako Grad Pazin usporedimo sa gradovima na obalnom području istarskog poluotoka. Na obalnom području Istarske županije zahvaljujući najvažnijoj grani gospodarstva – turizmu koji se je lakše prilagodio novonastalim prilikama u okruženju i na kojeg procesi tranzicije nisu ostavili loše tragove kao u Pazinu, gdje se tradicionalna industrijska proizvodnja (kemijsko–tekstilna industrija, prehrambena industrija, industrija namještaja, prerada plastičnih masa i sl.) u novonastalim prilikama – gubitka velikog tržišta bivše države, nedovoljnog ulaganja u tehničku i tehnološku osnovicu rada, prevelikoj kapacitiranosti postrojenja u odnosu na stvarne potrebe, privatizaciji, i dr. što je dovelo do propasti dijela industrijske proizvodnje na ovom području.

Uspoređujući ruralni dio Istre, gdje spada i Pazin koji je smješten u samom središtu, sa gradovima na obalnom području istarskog poluotoka, gdje je turizam najvažnija grana gospodarstva, potrebno je naglasiti važnost definiranja novih turističko-kulturnih proizvoda za promidžbu teritorija kao i za poticanje planiranog gospodarskog šireobuhvatnog razvoja malog i srednjeg poduzetništva u turizmu i dodatnim uslugama (mali obiteljski hoteli, proizvodnja i prerada poljoprivrednih proizvoda, obrtništvo).

U Master planu razvoja turizma Istre (srpanj, 2003. – Horwath Consulting - IŽ), Cluster Središnje Istre definiran je kao teritorij sa očuvanim tradicionalnim načinom života, gdje domicilno stanovništvo i «turisti – posjetioci – istražitelji» mogu uživati u istarskoj kulturi, gastronomiji i prirodi, što je ujedno i misija i vizija razvoja, zaštite teritorija te osnova strategije rasta i razvoja. Potrebno je stvaranje sistema marketinga¹ područja po slijedećim osnovama: 1. komunikacija (prodaja, distribucija, promocija); 2. specijalni projekti; 3. kreiranje sustava; 4. proizvod; 5. marketing za turističku infrastrukturu.

Nadalje, dokument razvoja MSP-a u turizmu sa zasebnim akcentom na razvoj turizma u ruralnim područjima Istarske županije, (period 1997.-2006. / Upravni odjeli IŽ-a za turizam, poljoprivredu i održivi razvoj i TZ IŽ-a), upućuje također na promociju središnje Istre uz osmišljavanje i elaboriranje programa razvoja, identifikaciju postojećih resursa, animaciju i edukaciju mogućih subjekata i/ili korisnika programa, zaštitu i katalogizaciju bioraznolikosti, osmišljavanje kulturnih i inih manifestacija te pronalazak tržišta i stvaranje strategije promidžbe.

¹ Misli se na sve hijerarhijske nivoe u promociji: od lokalnih turističkih zajednica preko Turističke zajednice Istarske županije do definirane i usvojene strategije u Master planu razvoja turizma Istarske županije, srpanj 2003. godine

Grad Pazin ulaže velike napore kako bi Pazin učinio što ugodnijim i privlačnijim mjestom za život i atraktivnim za njegove turiste/posjetioce. U svojim prostorno - planskim dokumentima ističe se opći cilj prostornoga razvoja gradskoga značaja - ostvarivanjem načela održivoga razvitka, postizanje veće razvijenosti. To ponajprije podrazumijeva: snažnije gospodarstvo, povećanje zaposlenosti, demografski rast, razvoj naselja sa potrebnim društvenim sadržajima te dobru prometnu povezanost i infrastrukturnu opremljenost.

Prostornim planom Grada Pazina postavljeni su preduvjeti za prostorni razvoj, koji se ostvaruju:

1. Vrednovanjem, preustrojtstvom i svrhovitim korištenjem postojećih građevina i materijalnih dobara, osobito onih napuštenih ili privremeno i povremeno korištenih u svrhu gospodarskoga oživljavanja;
2. Demografskim oživljavanjem, što je moguće ako se osiguraju gospodarski sigurni i dostojni uvjeti življenja uz potrebnu suvremenu prometnu i komunalnu opremljenost;
3. Svrhovitim ustrojem gradskoga područja, koji će pružiti mogućnosti gospodarskom razvitku, ali i osigurati sve potrebne društvene i kulturne sadržaje;
4. Očuvanjem i povećanjem vrijednosti kakvoće prostora, što se postiže zaštitom i unaprjeđenjem svih čimbenika prirodne i kulturne baštine zbog očuvanja identiteta, privlačnosti kraja i snaženja turističkih i s tim u svezi drugih gospodarskih djelatnosti;
5. Uključivanjem promišljenoga i svrhovitoga sustava prometa u županijske, državne i europske sustave.

S gledišta korištenja gradskoga prostora težište je na:

1. Očuvanju fizičke i vizualne cjelovitosti naslijeđenoga prepoznatljivoga tkiva i slike grada te neposrednoga krajolika, što se postiže ponajprije svrhovitim korištenjem zemljišta za izgradnju;
2. Uvažavanju prirodnih i ekoloških značajki područja i spremnosti da se spriječi svako onečišćenje ili uništavanje prirodnih i stvorenih vrijednosti.

1. OPĆI PODACI O PAZINSKOJ JAMI

1.1. Pazinska jama

Pazinska jama je jedinstvena morfološka i hidrografska kraška pojava. Pazinski potok, koji do Pazina teče nepropusnim flišnim naslagama tzv. "sive Istre" kod Pazina nailazi na propusno vapnenačko tlo i na mjestu geološkog rasjeda koji predstavlja granicu "sive" i "crvene" Istre ponire u podzemlje, prekidajući tako svoj nekadašnji tok prema Bermu i kroz danas suhu dolinu Drage sve do Limskog zaljeva. U zadnjih 3 kilometra svog površinskog toka, od ulaska u Pazinsku kotlinu, pa sve do ponora Pazinske jame Pazinski je potok svojim bujičnim tokom do te mjere ogolio flišne naslage da na nekoliko mjesta teče golom vapnenačkom pločom, u kojoj je izdubio brojne zanimljive oblike ("kruge"), jezera ponegdje pogodna za kupanje ("pučeve"), čitav niz manjih i dva veća slapa ("Zarečki krov" i "Pazinski krov").

Najatraktivniji je završni dio toka kroz 60 m (na početnom dijelu kod mosta) do preko 100 m (mjereći do kuća na Štranjgi) duboki kanjon, koji je u dužini od 500 m (od okuke potoka do završne stijene), te u širini od 100 (kod mosta) do 220 m (između Kaštela i kuća na Štranjgi) zaštićen 1964. kao značajni krajobraz.

Taj je prirodni fenomen omeđen u najvećem dijelu strmim stijenama, na čijim su rubovima sagrađene stambene kuće staroga dijela grada, uključujući i najstariji dio sa srednjovjekovnim Pazinskim Kaštelom (najstariji dijelovi iz X st.)

Brojni su autori koji su u Kaštel ili Jamu smjestili radnje svojih književnih djela. Najpoznatiji su Jules Verne (u romanu Mathias Sandorf iz 1885.) i Vladimir Nazor (Istranke: - Orač Dragonja, Krvavi dani), prema legendi Dante Alighieri je u Pazinskoj jami našao nadahnuće za svoj «Pakao», a istom se temom na poticaj pazinskih književnih manifestacija bave i suvremeni hrvatski pisci znanstvene fantastike.

1.2. Opis zaštićenog dijela Pazinske jame

Kanjon Pazinske jame dostupan je sa strane sjevera (iz staroga grada) strmim kamenim stepenicama sa jednostavnom željeznom ogradom, na koje se nastavlja stepenište od željezničkih pragova postavljeno 1989. godine, kada su staze u Pazinskoj Jami dobrovoljnim radom pazinskih ekologa bile djelomično uređene, ali se kasnije nisu održavale pa je to stepenište dobrim djelom zapušteno i uništeno. Tada je bio improviziran i mali most kojim se premostila Pazinčica u čijoj su konstrukciji bile željezničke tračnice koje i danas leže u koritu, nakon što su bujice odnijele drvene dijelove i sjeverni dio postolja gdje je most bio slabo utemeljen. Staza se dalje nastavljala uzbrdo do stijene Piramida sve do Motela Lovac.

Danas je najlakši prilaz s južne strane od Motela Lovac uskom stazom koja se blago u obliku serpentina spušta do središnjeg dijela "amfiteatra", do podnožja stijene zvane Piramida, odakle se sa prirodno izravnatog platoa pruža direktan pogled u grotlo ponora, te zanimljiv pogled na srednjovjekovni Kaštel.

Podzemlje Pazinske jame čine «Velika dvorana» i «Sifon», a istraživano je u više navrata od domaćih i stranih speleologa.

Kuda teku vode koje poniru u Pazinskoj jami? To je bio predmet istraživanja mnogih istraživača, od Martela, preko Selle koji je radio pokuse sa označenim jeguljama, do modernih istraživanja sa ubacivanjem trase (obojene vode) u Pazinčicu. Detaljni opis većine istraživanja sistematski sakuplja Speleološko društvo "Istra". Nakon svega je dokazana veza Pazinske jame sa izvorima u dolini rijeke Raše, ali nije isključena niti veza sa Limskim zaljevom, kao što su to pretpostavljali Martel 1886. i Malez 1967. Pitanje povezanosti sa Limom naročito se aktualiziralo nakon otkrića sifona i ponora u Zelenoj pećini 50-tak m južno i 40-tak metara iznad kote današnjeg ponora, o čemu postoji opsežni elaborat iz 2004. godine.

Biljni i životinjski svijet Pazinske jame nije sustavno istraživan iako postoji sporadična literatura o nekim segmentima (Martel 1896., Malez 1967. Pentek 1983., te u radovima speleološkog društva "Istra" 2004.). Novija, još uvijek preliminarna istraživanja ukazuju na moguće nalaze novih i endemskih vrsta. Očekuje se sustavno kartiranje flore i faune.

1.3. Kaštel

Pazinski je kaštel najveća i najbolje sačuvana srednjovjekovna utvrda u Istri. Najstariji joj dijelovi potječu iz X st., a današnji peterokutni tlocrt dobiva 1537.- 40. kada se gradi snažno sjeverno i istočno krilo. U 18. i 19. st. kada slabi njegov obrambeni značaj, postupno se uklanja bedem oko podgrađa Kaštela i zatrpava se jarak preko kojeg je bio postavljen pokretni most. Tijekom 19. st. na utvrdu je nakon rušenja vrha visoke srednjovjekovne kule, dozidan tornjić sa satom i jarmom (preslicom) za zvonu. Građevina je prilagođena stambenoj namjeni, Poslije drugog svjetskog rata kaštel je dobio novu, muzejsku namjenu. U njemu se danas nalaze uredi, izložbe i depoi Etnografskog muzeja Istre (centralnog etnografskog muzeja za Istru) i Muzeja grada Pazina. Veliki dio prvoga kata Kaštela, zauzima arhivsko gradivo Državnog arhiva Pazin koji je zbog loših uvjeta pokrenuo na državnom i županijskom nivou inicijativu za izgradnju nove zgrade Arhiva u Pazinu gdje će se dugoročno pohraniti sva građa koja se danas nalazi u Kaštelu i u zgradi Arhiva nasuprot Kaštela. U prizemlju Kaštela, sa posebnim ulazom sa platoa ispred Kaštela su prostorije koje su nekada bile korištene kao restoran, a trenutno su neiskorištene. 1961. upisan je u registar nepokretnih spomenika kulture republike Hrvatske.

Starogradska jezgra oko Kaštela je registrirana zaštićena cjelina, te je od strane Grada Pazina za nju u izradi Urbanistički plan uređenja.

2. PRIRODNI RESURSI

2.1. ZAKONSKI OKVIR ZAŠTITE NATURA HISTRICA, kolovoz 2006.g.

A: AKT O PROGLAŠENJU

Rješenje Republičkog zavoda za zaštitu prirode br 84/1-1964.,IB/MZ.
Pazinski ponor (jama) je zaštićen u kategoriji značajnog krajobraza. Površina zaštićenog dijela prirode iznosi 1 ha.

Prirodni fenomen: Pazinski potok (Fojba) sa svojim nekadašnjim prirodnim nastavkom Limskom dragom, predstavlja najljepši primjer specifične evolucije krške hidrografije i morfologije u Istri. Na kontaktu nepropusnih flišnih i propusnih vapnenačkih slojeva došlo je do podzemne piraterije, odnosno prekida kontinuiranog površinskog toka i stvaranje grandioznog Pazinskog ponora. Ponorska zona obuhvaća 2 prvorazredna prirodna fenomena:

1. kanjon Pazinskog potoka dug je otprilike 500 m (do mjesta gdje ovaj ostrim lukom mijenja pravac jugoistok-sjeverozapad u smjer zapad-istok i dubok približno 100 m.
2. Pazinska jama u užem, speleološkom smislu. Ovaj se nalazi na 185 m nadmorske visine, a sastoji se iz podzemne galerije duge 100 m, široke 3-15m, visoke 6-15 m i podzemnog jezera, dugog 80 mm širokog 10-30 m s najvećom dubinom 13,5 m. Ukupni pad na ovih 180 m dužine iznosi 56 m.

Za vrijeme većih kiša ponor ne može progutati svu vodu, pa pred ulazom dolazi do formiranja jezera.

Mjere zaštite: Unutar zaštićenog objekta nije dozvoljena nikakva djelatnost bez prethodne suglasnosti Ureda državne uprave i Ministarstva kulture (Uprave za zaštitu prirode).

Zaštitu i nadzor nad Pazinskom jamom provodi „Natura Histrica“, županijska javna ustanova za skrb o zaštićenim dijelovima prirode na području Istre.

Ustanova je izradila Pravilnik o unutarnjem redu i započela sa izradom Plana upravljanja, zbog toga jer je naziv „pazinska jama“ uobičajen i lokalno stanovništvo ga oduvijek koristi za ovaj prirodni fenomen te je kao takav svakom prepoznatljiv.

B: MEĐUNARODNI UGOVORI

Republika Hrvatska je potpisnik svih značajnih međunarodnih ugovora u području zaštite prirode i na taj se način uključila u međunarodnu zajednicu u zaštiti prirode na globalnoj razini.

Jedna od osnovnih ugovora je Konvencija o biološke raznolikosti koju je Hrvatska potpisala u travnju 1996. godine (Narodne novine – Međunarodni ugovori, 6/96) te se obavezala na očuvanje postojeće biološke raznolikosti i na održivo korištenje njenih sastavnih dijelova.

Krški predjeli predstavljaju prirodno bogatstvo od izuzetne vrijednosti za Europu i svijet.

C: INSTITUCIONALNA STRUKTURA

Instrumenti planiranja u Hrvatskoj

Županijska skupština proglašava Značajne krajobrazne. Skupština također donosi prostorne planove područja posebnih obilježja za područje Značajnog krajobrazne, koji su postali obavezni tijekom sedamdesetih kao glavni instrument planiranja i očuvanja zaštićenih područja u Hrvatskoj. Prostorne planove za zaštićena područja izrađuju županijski zavodi za prostorno planiranje, koji se nalaze u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Planovi su izrađeni za mnoga zaštićena područja i uključuju organizaciju, korištenje i namjenu prostora kao i politike očuvanja za određena područja zaštite, te zoniranje prema različitim tipovima korištenja.

Zakon o zaštiti prirode predviđa službenu proceduru donošenja plana upravljanja. Prije utvrđivanja prijedloga plana upravljanja, javna ustanova dužna je provesti postupak javnog uvida od najmanje 30 dana. Plan upravljanja donosi Upravno vijeće javne ustanove. Zavod za zaštitu prirode pri tome obavlja poslove koji se odnose na stručne podloge za potrebe upravljanja.

Struktura javne uprave s obzirom na očuvanje prirode

Do prosinca 2004. godine poslovi u vezi zaštite prirode i sve aktivnosti vezane za upravljanje zaštićenim područjima bile su u nadležnosti Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja. S promjenom ustrojstva državne uprave svi poslovi vezane za zaštitu prirode preneseni su u nadležnost Ministarstva kulture. Danas su poslovi vezane za zaštitu i očuvanje prirode u nadležnosti:

- Ministarstvo kulture, obavlja upravne poslove u zaštiti prirode i biološke raznolikosti posebno zaštitu vrsta, staništa i raznolikost krajolika, i odgovorno je za planiranje održivog korištenja prirodnog nasljeđa u budućnosti.
- Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, odgovorno je za izradu prostornih planova u uskoj suradnji sa županijskim zavodima za prostorno planiranje.
- Državni zavod za zaštitu prirode odgovoran je za stručne poslove upravljanja zaštićenim područjima i očuvanja biološke raznolikosti.
- Županije i Grad Zagreb mogu za obavljanje stručnih poslova u području zaštite prirode osnivati zavode za zaštitu prirode.

2.2 PLAN UPRAVLJANJA PAZINSKOM JAMOM NATURA HISTRICA, kolovoz 2006.g. (sažetak)

1. OPĆE PREPORUKE

Tijekom priprema za izradu Plana upravljanja održan je niz sastanka, konzultacija i razgovora s lokalnim dionicima iz područja oko Pazinskog ponora. Na vidjelo su izašla mnoga pitanja i problemi, a kao rezultat tih konzultacija sve su navedene ideje i/ili problemi sakupljeni i prezentirani na otvorenom sastanku na koji su bili pozvani svi dionici i šira javnost.

Imajući u vidu važnost dobre komunikacije između uprave i dionika oko ovog prostora, ovaj će se proces održavanja konzultacija s javnošću redovito nastaviti.

2. CILJEVI UPRAVLJANJA

Vizija Značajnog krajobraza Pazinska jama omogućit će svima razumijevanje kakva će Pazinska jama biti u budućnosti i pomoći da Pazinska jama dobije njihovu potporu za svoje postojanje i ulogu. Sve aktivnosti vezane uz upravljanje trebaju biti u skladu s vizijom jer ona reflektira svrhu i upravljačke ciljeve.

JU Natura Histrica i Grad Pazin dogovorili su sljedeću viziju, koja je također predstavljena i usuglašena s dionicima:

Pazinska jama ostaje poseban i značajan prostor divljine u kojem lokalno stanovništvo, vlasnici zemljišta, posjetitelji i uprava zajedno rade na osiguravanju prirodnih procesa, te na očuvanju i unapređivanju prirodnih i kulturnih vrijednosti.

Ova vizija naglašava potrebu i namjeru za uključivanjem lokalne zajednice, vlasnika zemljišta i posjetitelja u proces zaštite, a u suradnji s upravom osigurava dugotrajnu zaštitu. Također uzima u obzir kulturne vrijednosti područja i prepoznaje kulturni krajolik kao dio okoliša koji se mora zaštititi i očuvati.

Ova vizija treba usmjeravati sve odluke vezane uz ZP. Sve što se poduzima, mora voditi osiguranju dugoročne vizije. Kako bi se vizija ostvarila, definirani su sljedeći dugoročni ciljevi, koji reflektiraju različite aspekte koji će zajedno osigurati da se vizija ostvari u dugoročnoj perspektivi:

- Očuvati i unaprijediti jedinstvenu kršku biološku raznolikost omogućavajući prirodne procese i kulturne aktivnosti.
 - Omogućiti lokalnim zajednicama značajnu i korisnu suradnju s upravom, a posjetiteljima omogućiti da istinski dožive, razumiju i cijene prirodne vrijednosti Pazinske jame.
- Ovi su ciljevi u skladu s izvornim ciljevima zbog kojih je proglašen Značajni krajobraz, a to se naročito odnosi na očuvanje prirode, edukaciju i rekreaciju posjetitelja i zaštitu toka rijeke Pazinčice.

Novi aspekt ovog plana upravljanja je održivi razvoj lokalne zajednice i njeno sudjelovanje u zaštiti i upravljanju zaštićenim područjem.

Pazinska jama posjeduje izuzetno vrijedan i raznolik krajolik. Zaštićenim područjem nije se posljednjih desetljeća upravljalo i bilo je pod utjecajem ljudskih aktivnosti. Jasno je da će se okoliš i dalje mijenjati, ali svi sudionici uključeni u upravljanje Pazinskom jamom moraju osigurati da se te promjene vode na način kako bi Pazinska jama održala svoje značenje i prirodne i kulturne kvalitete.

Identificirana su tri glavna aspekta upravljanja za postizanje sljedećih ciljeva:

- Očuvanje – trajno očuvati i unaprijediti prirodnu raznolikost i kulturnu baštinu
- Edukacija i rekreacija – promovirati mogućnosti za razumijevanje i uživanje u specifičnim kvalitetama Pazinske jame
- Razvoj lokalne zajednice – komunicirati i surađivati s lokalnom zajednicom u održivom korištenju prirodnog okoliša i s ciljem razvoja regije i stvaranja održive zarade i mogućnosti zapošljavanja.

Uprava će se služiti ovim okvirom upravljanja kako bi učinkovito rješavali sadašnje i buduće probleme.

Specifični aspekti upravljanja Pazinskom jamom biti će obrađeni u posebnim akcijskim planovima. Oni će obuhvaćati vremenski okvir od jedne do nekoliko godina i pravovremeno će se revidirati na temelju dokumentiranih planova monitoringa kako bi se prilagodili promijenjenim potrebama i izazovima. Opća vizija i cilj plana ostat će važeća, a akcijski će se planovi po njima ravnati.

3. PRINCIPI UPRAVLJANJA ZAŠTIĆENIM PODRUČJEM

Planom upravljanja uredit će se sve buduće aktivnosti u Pazinskoj jami. Svrha aktivnosti je isto toliko važan kao i način na koji se one ostvaruju, te je stoga dogovoreno nekoliko principa na kojima će se temeljiti upravljanje Parkom tijekom sljedećih deset godina.

Transparentnost i otvorenost

Za upravljanje zaštićenim područjem vrlo je značajna komunikacija uprave sa svim značajnim dionicima. Uprava će redovito informirati javnost o napretku poslova i problemima zaštite. Značajne će se odluke unaprijed predstaviti javnosti na otvoren način i tražit će se sudjelovanje lokalne javnosti.

Sudjelovanje javnosti

Iako Zakon o zaštiti prirode predviđa proceduru javne rasprave prije prihvaćanja plana upravljanja, i sam proces planiranja uključuje značajno sudjelovanje svih dionika. U pripremi plana održana je serija konzultacija i javnih sastanaka s dionicima. U primjeni svih aktivnosti koje predviđa plan, biti će osigurano sudjelovanje svih značajnih dionika i uvažavat će se njihovi legitimni interesi.

Edukacija i interpretacija

Jedna od misija Značajnog krajobraza Pazinska jama je poboljšati znanje i razumijevanje prirode putem tiskanja informacijskih materijala i poboljšati komunikaciju s posjetiteljima. Zaštićena područja i biološka raznolikost mogu za buduće generacije opstati jedino putem informiranja i edukacije nove generacije.

Partnerstvo

Uprava usko surađuje s dionicima i ostalim lokalnim, regionalnim ili nacionalnim organizacijama. Suradnja se temelji na partnerskom dogovoru koji određuje ulogu i odgovornosti svakog uključenog partnera.

Međunarodna suradnja

Uprava Pazinske jame u svojim akcijama se mora ravnati po međunarodnim standardima o zaštiti prirode i javnog upravljanja. Kako bi se u tome uspjelo usko će

suradivati s ostalim zaštićenim područjima u Hrvatskoj, a na međunarodnom nivou će suradivati s ostalim zaštićenim područjima, javnim institucijama i organizacijama. Također treba ostvarivati suradnju sa zemljama s kojima graničimo kako bi prekogranične aktivnosti s uspjehom očuvale prirodu i omogućile primjerenu zaštitu krškog okoliša.

Akcijski planovi

Sve aktivnosti uprave koje predviđa plan upravljanja, biti će primijenjene na temelju akcijskih planova, detaljnih, dinamičnih dokumenata o vrstama, staništima i procesima, koji će se pojaviti tijekom procesa planiranja i primjene plana.

Ti akcijski planovi uključuju cilj i svrhu aktivnosti, odgovarajuću primjenu i vremenski rok, financijska predviđanja i alate za monitoring. Akcijski će se planovi temeljiti na iskustvima najbolje prakse i stalno će se razvijati kako bi se prilagodili novonastalim situacijama.

Monitoring

Sve aktivnosti, i prirodni razvoj u prostoru ZP pažljivo će se programirati i sistematski nadzirati kako bi se utvrdio napredak prema utvrđenim ciljevima i dobila jasna slika o promjenama u prirodnom i kulturnom okolišu.

Studije i istraživanja

Uprava usko surađuje s narodnim i međunarodnim znanstvenim organizacijama kako bi unaprijedila znanja o pitanjima biološke raznolikosti. Znanstvena se istraživanja moraju baviti svim aspektima prirodnog i kulturnog okoliša i moraju rezultirati odgovarajućim upravljanjem cijelog prostora.

3.1 Koncept zoniranja

Prijedlog je da se Pazinska jama podijeli u dvije zone prema prirodnim vrijednostima, rasprostranjenosti i potrebama lokalnog stanovništva, kao i prema potrebama upravljanja.

Zona 1 – Zona stroge zaštite – Pazinska jama

Zona stroge zaštite uključuje područja visoke prirodne vrijednosti i velike važnosti očuvanja u kojima nije ili je potrebna samo minimalna ljudska intervencija. Dozvoljena su znanstvena istraživanja i mogućnost ograničenog pristupa posjetitelja, ali uz poštivanje strogih pravila ponašanja koja osiguravaju ciljeve primarne zaštite ove zone. Općenito je glavna namjera ove zone očuvati prirodne vrijednosti i prirodne procese. Stoga je glavni cilj upravljanja stroga kontrola i monitoring područja kako bi se negativni faktori čim prije uočili. U ovu zonu je dozvoljen ograničen pristup posjetitelja.

Zona 2 – Zona aktivne zaštite – Pazinska jama

Zona aktivne zaštite predstavlja područje očuvanja visokih vrijednosti gdje su predviđene značajne upravljačke aktivnosti s ciljem očuvanja, rehabilitacije, renaturacije ili revitalizacije.

Općenito se ova zona može podijeliti u dvije pod-zone:

- a) Tok Pazinčice
- b) Stranice ponora pod šumom

Ova zona predstavlja područja koja bi bez aktivnog upravljanja promijenila ili izgubila svoje glavne značajke, i u smislu biološke raznolikosti i u smislu raznolikosti krajolika. Dozvoljene su mjere i aktivnosti u ovoj zoni definirane u specijalnim planovima aktivnosti za ovo područje. Temelj za definiranje aktivnosti i mjera je namjera ostvarivanja ciljeva zaštite.

3.2. Preporuke po zonama i područjima

Pazinska jama je zonirana prema različitim prirodnim vrijednostima i potrebama upravljanja. Takvo zoniranje veoma utječe na vrstu i mogućnosti posjetitelja da iskuse prirodne vrijednosti ovog područja.

Zona 1a Specijalne vođene ture za visoko zainteresirane i motivirane posjetioce, bez pojedinačnog pristupa, Edukacija, Interpretacija, Speleologija, slobodno penjanje
Pristup ograničen brojem i vremenom. Bez sadržaja za posjetioce, bez intervencije.

Zona 1 Specijalne vođene ture za visoko zainteresirane i motivirane posjetioce, bez pojedinačnog pristupa, Edukacija, Interpretacija, Speleologija, slobodno penjanje
Pristup ograničen brojem i vremenom. Bez sadržaja za posjetioce, bez intervencije.

Zona 2 Markirane edukacijske staze uz minimalne sadržaje za posjetioce.
Edukacija, interpretacija. Dozvoljene samo potrebne sigurnosne intervencije. Samo potrebni sadržaji za posjetitelje. Obaveza zadržavanja na stazama, psi na uzici, itd.

Na ulazima u ovu zonu potrebni su turistički sadržaji, prodaja suvenira, napitaka i sl.

3.3. Upravljanje posjetiocima - Kapacitet prihvatljivosti

Svjetska turistička organizacija definira kapacitet prihvatljivosti kao "...maksimalan broj ljudi koji u isto vrijeme posjećuju određeno područje, bez ugrožavanja okoliša, fizičkih, ekonomskih i socio-kulturnih obilježja, i bez smanjenja nivoa zadovoljstva turista".

Jednu od mnogih metodologija za procjenu kapaciteta prihvatljivosti turista napravio je UNEP 1997. godine kao tehniku analize mjerenja održive kritične točke turističke destinacije. U slučaju zaštićenog područja to je puno kompleksnije nego u tipičnoj turističkoj destinaciji. Potrebno je definirati prostor za korištenje eko-turizma, uzimajući u obzir činjenicu da različite zone imaju različite turističke aktivnosti. Naročito ako su uske (npr. staza) tada određivanje broja posjetitelja mora biti specifično za tu zonu i prostor, a limitirajući parametri su uglavnom ekološki. Također se treba naglasiti da je procjena kapaciteta prihvatljivosti proces koji je podložan ciljevima / ograničenjima koji se vremenom mogu promijeniti.

Proces procjene kapaciteta prihvatljivosti mora biti otvoren za konzultacije sa svim društvenim akterima na koje utječe ili koji su zainteresirani za turizam, uključujući lokalnu zajednicu i posjetitelje. Naravno da razvoj turizma u zaštićenom području može predstavljati prijetnju, ali je on također i alat za prikupljanje financijskih izvora, za dobrobit lokalne zajednice i za dobivanje jake podrške od strane javnog mijenja. Alat mora biti dinamičan, tj. mora se mijenjati ovisno o promjenama u turističkom sektoru i pratiti nova poimanja problema od strane lokalne zajednice i dionika, kao i znanstvenika koji rade za vladu. Alat također mora biti i fleksibilan, mora iskoristiti

Plan upravljanja i rezultate dobivene monitoringom kako bi se unaprijedio i postao izvediv, a da istovremeno u potpunosti poštuje viziju, misiju i opće ciljeve zaštićenog područja.

3.4. Edukacija i interpretacija

Za sada još nije razvijem program obuke i interpretacije u Pazinskoj jami.
Ne postoje interpretacijski ili edukacijski sadržaj.

Predviđeno je da će se u budućnosti razviti edukacijski sadržaji za školsku djecu.

Planira se osnovati edukacijske staze Pazinska jama koja će povezivati Pazinski kaštel i Motel Lovac.

3.5. Zamisli o izgledu, korištenju i razvoju zaštićenog područja Pazinska jama vode računa o prirodnim i prostornim datostima te uzimaju u obzir dinamiku krajolika..

1. **Cilj zaštite** je očuvanje prirodnog fenomena, raznolikosti krajolika, flore i faune.
2. **Pravni položaj.** Treba ispitati jesu li postojeći odnosi zadovoljavajući ili su potrebne izmjene. Možda je potrebno preinačiti postojeću odluku o zaštićenom krajoliku (*promjena naziva*), ili npr. nanovo urediti sječu, crpljenje vode.
3. **Odgovornost.** Izvidjeti potrebu za ovlaštenu osobu ili povjerenstvo koje će preuzeti odgovornost i nadzor te planirati, ustrojiti i voditi radove održanja.
4. **Otvorenost za javnost.** Treba procijeniti u kojoj se mjeri pristup mora ograničiti, kojim dijelovima ili kojim skupinama posjetioca. Kad je to načelno razjašnjeno, raspravlja se o mjerama (zabrane, ploče s natpisima, brklje, staze za promatranje itd.).
5. **Znanstveno praćenje.** Kako nije moguće pratiti sve organizme zbog nedostatka vremena i osoblja, moramo se ograničiti na uzak krug reprezentativnih vrsta, bioindikatora. To su između ostalog značajne biljke i životinje strogo vezane za određena staništa, osjetljive na ekološke promjene u staništu ili ometanje (*nedostatak mira*). Kod biljaka se možemo ograničiti na pojedine probne plohe ili se usredotočiti na neke posebne vrste.
6. **Uređenje.** Mjere uređenja su zahvati kojima je cilj da se sačuva ili poveća prirodna vrijednost područja. U tom smislu potrebna infrastruktura je:
 - puteljci i staze
 - pomagala za promatranje i poučna staza
 - mjesta za loženje vatre i prostori za izletničku zakusku
 - košare za otpad i klupe za odmor
 - sanitarni čvorovi
 - obavijesna pomagala, ploče s natpisom o zaštićenom području.
7. **Održavanje.** U zaštićenom području je potrebno povremeno izvoditi popravke i radove kao što su:
 - održavanje puteljaka i označavanje staza
 - uklanjanje grmlja
 - uklanjanje šipražja oko biljaka kojima je potrebno svijetlo
 - popravci ograda, stepenica i mostića
 - odnošenje otpadaZbog nedostatka osoblja ponekad nije moguće obaviti sve potrebne radove u jednoj godini pa treba sastaviti listu prednosti.
8. **Vremenska tablica.** Mnogi su radovi vezani uz određeno godišnje doba. Većinu radova na održanju najbolje je obavljati u jesen ili na početku zime.
9. **Osoblje.** U zaštićenim područjima s određenom infrastrukturom dobro je ako su jedna ili dvije osobe cijelu godinu zadužene za obavljanje tekućih sitnih poslova (npr. obnavljanje oznaka, skupljanje razbacanog otpada, uočavanje promjena unutar zaštićenog krajolika) Za velike godišnje pothvate potrebno je više radne snage koju u pravilu čine dobrovoljci. Zaštićena područja ne mogu se održavati samo privatnim inicijativama pa treba razjasniti u kojoj je mjeri potrebno zaposliti radnu snagu (županijske i općinske djelatnike, građevinske poduzetnike i ostalo osoblje).
10. **Alati i strojevi.** U okviru plana uređenja i održavanja treba razjasniti da je li potrebno nabaviti ili unajmiti alate i strojeve (vile, lopate, vinogradarske škare, motornu pilu).
11. **Financijski plan.** Na početku su obično troškovi veći, na primjer izrada obavijesnih pomagala, ploča s natpisom o zaštićenom području, obavijesnih tabli i pločica, a kasnije

se svodi na tekuće troškove za popravke, nadnice ili druge naknade koje je najbolje planirati jednom godišnje. Ovi troškovi se pokrivaju iz dotacija ili donacija. Kasnije je moguće dio sredstava potrebnih za održavanje pribaviti naplatom ulaza i provođenjem posebnih programa.

3.6. Obavješćivanje.

Obavijest o postojećem zaštićenom području potrebno je već i stoga da bi se održavalo zanimanje javnosti za njim. Tijela koja nadgledaju zaštićeno područje dužna su o njemu povremeno podnositi izvješće onima koji ga financiraju, upravi, nadređenim službama i članovima društva. Za to je najprikladnije godišnje izvješće. Znanstveni radovi se objavljuju u strukovnim časopisima, a ako su zanimljivi za javnost i u javnom tisku.

2.3 PROGRAMI U ZAŠTIĆENOM KRAJOLIKU – PAZINSKA JAMA NATURA HISTRICA, kolovoz 2006.

1. POUČNO - PJEŠAČKA STAZA PAZINSKA JAMA - povezuje Kaštel i motel Lovac preko toka Pazinčice.

Poučne staze su obavijesna sredstava, jedna vrsta muzeja na otvorenom, gdje se posjetitelji na neformalan način upoznaju sa prirodnim i kulturnim vrijednostima prostora u kojem borave. Djeluju odgojno u korist zaštite prirode i očuvanja okoliša.

Ciljevi koji se takvim obavješćivanjem ostvaruju su različiti:

- upoznavanje s vrstama (biljnim i životinjskim, stijenama)
- uvid u geografske i geološke odnose dijela krajolika
- “običnim šetačima” otvaraju oči za brojne mogućnosti promatranja u prirodi
- pomoć u uočavanju osnovnih bioloških tijekova i razumijevanje ekoloških zakonitosti
- stvaranje povoljnog odnosa između čovjeka i prirode
- upoznavanje sa kulturnom tradicijom područja

Vrsta poučne staze. Potrebno je urediti izvornu poučnu stazu koja se u potpunosti oslanja na mjesne datosti (poznavanju vrsta, geološke osobitosti, vodeni tokovi, kraške karakteristike, povijest, legende i dr.).

Vrsta obavijesti. Kombinacija info - edukativnih ploča na poučnoj stazi i tiskani vodič. Za predstavljanje biljaka ili geoloških fenomena pogodne su slike i oznake s nazivima. Ostala potrebna oprema su putokazi, ploče s natpisima, orijentacijska ploča s trasom staze, pregledom postaja i tema, te eventualno uputama gdje se može nabaviti tiskani vodič izleta ili šire informacije o fenomenu.

Teme koje će biti obrađene preko edukativnih ploča:

Uvod – *opis prirodnog fenomena, morfologija staze (dužina, visinske razlike), pravila ponašanja, opis kulturnih vrijednosti sa osvrtom na priče i legende vezane uz jamu.*

Geološka povijest – *postanak prirodnog fenomena*

Vegetacija

Fenomen krša

Povijest istraživanja – *geologija, botanika, speleologija*

Speleologija – *sport*

Jama – *opis jame, morfologija, skica,*

Jules Verne

Priče i legende

Da bi se poučna staza mogla realizirati potrebno je postojeću stazu urediti i dodatno osigurati.

2. EDUKACIJA VODIČA - NADZORNIKA

Odvijat će se putem radionica, a zamišljena je kao proces aktivne edukacije djelatnika koji rade na poslovima vođenja i nadzora.

Svrha radionica:

- a. edukacija djelatnika kao vodiča koji će voditi organizirane grupe u obilazak zaštićenog područja
- b. edukacija nadzornika putem poznavanja Zakona o zaštiti prirode, upoznavanje sa obavezama posjetitelja i pravilima ponašanja
- c. osnove terenskog snalaženja i načini prikupljanja podataka u svrhu kartiranja i praćenja flore i faune

3. ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA

Postoje mnoge indicije da je Značajni krajobraz Pazinska jama stanište nekih rijetkih a možda i nepoznatih vrsta, osim toga ni sama Pazinska jama sa speleološkog stanovišta nije do kraja istražena. Stoga će se istraživanja odvijati u dva pravca:

- a. Geološka i speleološka istraživanja
- b. Biološka istraživanja

4. ŠKOLA U PRIRODI

Škola u prirodi organizirat će se uz stručno vodstvo djelatnika i stručnih suradnika Narture Histrice u suradnji sa osnovnim i srednjim školama te visokoškolskim ustanovama i institucijama teritorija.

Prednosti	Slabosti	Mogućnosti	Prijetnje
-zaštita prirodnog fenomena je utemeljena zakonom -u Županiji postoji javna ustanova koja skrbi o zaštićenim područjima -postoji velika zainteresiranost lokalnog stanovništva, građani često posjećuju jamu i rado se odazivaju "ekološkim" akcijama -zaštićeni dio prirode je krajobrazno očuvan i vrlo atraktivan -lokalitet ima bogatu kulturnu povijest i uz njega se vezuju mnoge priče i legende -postojanje društava organizacija koje svoje aktivnosti provode u jami	-nije valoriziran -nije adekvatno čuvan i nadziran -informacije o jami nisu dostupne -slaba informiranost građana i turista o činjenicama i pričama vezanim uz jamu -nesigurna i neodržavana šetnica ne omogućava siguran posjet -u jamu se slijevaju neobrađene komunalne i industrijske otpadne vode	-povezivanjem sa bogatom kulturnom baštinom povećat će se atraktivnost -posjete se mogu prilagoditi različitim skupinama i interesima. Od šetača do "ekstremnih" sportaša -mogućnosti za rekreaciju i mnoge sportove -dobrovoljni rad i volontiranje građana na poslovima oko uređenja	-odlaganje otpada -uništavanja prirodnih vrijednosti (geoloških) -nedostatak vode u pojedinim dijelovima godine -gomilanje otpada i uništavanje prirode zbog neorganiziranosti posjeta -otvaranje ugostiteljskih objekata u samoj jami

3. KULTURNI SADRŽAJI

Kako bi projekt revalorizacije Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma u potpunosti zaživio i dobio svoj puni smisao, neophodno je i zapravo neizostavno uz uređenje same Jame, urediti i starogradsku jezgru u cjelini, a posebice nastaviti s uređenjem Kaštela kao najznačajnijeg i najatraktivnijeg kulturno - povijesnog spomenika u Pazinu koji je svojim položajem te povijesnom ulogom neposredno i direktno vezan za taj prirodni fenomen.

S obzirom da njegove prostore koriste dva muzeja (Etnografski muzej Istre i Muzej grada Pazina) te da u sklopu toga postoje atraktivni unutarnji i vanjski prostori (izložbeni prostori, rotonda, dvorište, prostor bivšeg restorana koji već duže vrijeme nije ni u kakvoj funkciji, prostor ispred ulaza u Kaštel...) uz stalne postavbe dvaju muzeja te povremene izložbe, ti su prostori idealno mjesto i za razna druga kulturna događanja, posebice u proljetnim i ljetnim mjesecima. Svi ti prostori i do sada su se koristili za održavanje koncerata, kazališnih predstava, raznih skupova, radionica i sl. te pojedinih programa u organizaciji Učilišta i raznih udruga.

- Programi:

Kazališni programi / Glazbeni programi / Baletni i plesni programi / Izložbeni programi / Književni programi (Međunarodni susret izdavača, Festival fantastične književnosti, predstavljanja knjiga) / Edukativni programi (radionice, predavanja, znanstveni, kulturološki i drugi skupovi) / Stalne godišnje manifestacije (Dani Julesa Vernea, Istrakon, Međunarodni susret izdavača, Festival fantastične književnosti) / Novi programi i aktivnosti koje se nadovezuju na već uhodane programe te oslanjaju na postojeću kulturnu, a posebice na književnu baštinu / Filmske projekcije-ljetno kino.

Slijedom toga, u prostorima Kaštela i oko njega, uključujući Jamu u onom dijelu koja će uređenjem biti dostupna za posjetitelje, potrebno je stvoriti ili poboljšati uvjete za održavanje takvih i sličnih programa, uz osmišljavanje novih, turistički atraktivnih događanja koji bi kroz cijelu godinu obogaćivali kulturnu ponudu grada. Da bi se to ostvarilo potrebno je nastaviti s uređenjem prostora Kaštela na način da se svi postojeći prostori urede za potrebe dvaju muzeja te dio i za druge odgovarajuće namjene.

Planiran novi programi: uređenje parka Jules Verne – princip JPP-a²/; unaprijeđenje Kaštela u Pazinu (restoran/izložbeni dio/smještajni dio) – princip JPP.

Tiskani promidžbeni materijal, softverske ili video-proizvode o ponudi kulturnog turizma u Pazinu koje sadržajno sažimaju kulturno bogatstvo teritorija (na stranim jezicima) potrebno je plasirati i sustavno predstavljati na tuzemnim i inozemnim turističkim sajmovima i kulturnim burzama.

Kulturna ponuda, kulturno stvaralaštvo i kulturni turizam morali bi na razini svih ovih zamisli biti funkcionalno integrirani s ostalim aspektima buduće turističke ponude Pazinske jame, Kaštela i grada Pazina kao proizvoda kulturnog turizma (smještajni kapaciteti i gastronomska ponuda, sportsko-rekreativni sadržaji, znanstveno-prirodoslovni aspekt) u interdisciplinarnoj korelaciji svih sektora razvoja teritorija.

4. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA

4.1. OSNOVNA ANALIZA (analiza situacije/predgovor)

Povećanje interesa za pustolovni i kulturni turizam, tendencija prema «putovanju kao iskustvu», povećanje razine standarda i kvalitete ponude, porast broja putovanja unutar regija, trendovi su na svjetskom turističkom tržištu. Županijska turistička zajednica uz projekte „Biciklizam“, „Gastro“, „Vinske ceste“ te „Agroturizam“ pokreće projekte „Kulturni itinereri Istre“, „Zelena cesta Istre“ te „Pješaćenje u Istri“ u koje kani uvrstiti Pazin.

Planiranje putovanja i odluka o odabiru destinacije potrebuje znanje o destinaciji i njenoj ponudi. „Kulturni“ turisti ili turisti „avanturisti“ posebne su grupe turista koje dobro prouče ponudu destinacije na osnovu koje donose odluku o boravku u istoj. Promocijom Pazina prema tim skupinama i ostalim turistima žele se osigurati informacije koje će doprinijeti odluci o putovanju u ovu destinaciju.

² JPP – Javno Privatno Partnerstvo

Budući da je svijest o ljepotama u i oko Pazinske jame na regionalnoj i posebno globalnoj razini prilično niska, izgradnja svijesti o istoj može turističkoj industriji ponuditi dodatni proizvod i razviti turističku aktivnost koja nije uglavnom uvjetovana proizvodom sunca i mora. Kako turisti očekuju da im se ponudi kompleksan proizvod, koji uključuje kulturne i sadržaje u prirodi, eno i gastronomsku ponudu, projekt revitalizacije Pazinske jame izrazito je pogodan za regionalni razvoj i promociju. Turistička industrija dobiva kvalitetan i tražen proizvod koji pruža mogućnost promocije, koja doprinosi: razvoju jedinstvenog destinacijskog imidža, povećanju potrošnje po posjetitelju, privlačenju novih posjetitelja, poticanju posjetitelja na ponovni dolazak, kreiranju dodatne potražnje izvan sezone.

4.2. SWOT analiza

a) Strengths (prednosti)

- prirodni i kulturni resursi
- novodefiniranje branda i proizvoda "Pazinska jama"
- povećanje interesa za pustolovni i kulturni turizam (broj sofisticiranih posjetitelja koji traže doživljaje kojima uče o prirodi i kulturi destinacija raste)
- tendencija prema «putovanju kao iskustvu»
- tendencija povećanja razine standarda i kvalitete ponude
- porast broja putovanja unutar regija
- postojeći projekti pri Županijskoj turističkoj zajednici „Biciklizam“, „Gastro“, „Vinske ceste“, te „Agroturizam“
- postojeće kulturno turističke inicijative
- suradnja Grada Pazina, Turističke zajednice grada i Nature Histrice te institucionalna potpora
- angažirano civilno društvo (udruge, klubovi)

b) Weaknesses (slabosti)

- početak promocije novodefiniranog branda «Pazinska jama», te novodefiniranih sadržaja
- financiranje promotivnih aktivnosti
- nedovoljna informiranost

c) Opportunities (mogućnosti)

- iskoristiti trend pustolovnog i kulturnog turizma u zemlji i inozemstvu
- jedinstvenost proizvoda na regionalnom i nacionalnom nivou
- pokretanje projekta pri Županijskoj turističkoj zajednici „Kulturni itinereri Istre“, „Zelena cesta Istre“, te „Pješačenje u Istri“
- angažirano civilno društvo (udruge, klubovi)
- integrirati privredne subjekte u promociju

d) Threats (prijetnje)

- nedostatak sredstava za sustavnu promociju
- agresivnije promotivne aktivnosti turističkih zemalja/destinacija/atrakcija
- završetak infrastrukture

4.3. TURISTIČKI PROGRAMI U PAZINSKOJ JAMI I OKO PAZINSKE JAME

- NEOBIČNA PUTOVANJA – TURISTIČKI PAKETI:

1. «Pazinska jama»

Posjete kanjonu Pazinske jame za sve kategorije posjetilaca sa naplatom

Polazne točke: Most Vršić ili Hotel Lovac

2. «Put u središte zemlje»

Posjete podzemlju Pazinske jame za segment posjetilaca koji traži dodatna uzbuđenja, u pratnji speleologa (2 speleologa na 10 osoba), uz korištenje osobne speleološke rasvjete, a u kasnijoj fazi razvoja i uz korištenje fiksnog osvjetljenja

3. «Pazin srce Istre» (djelomično uključuje i Pazinsku jamu, ali bez silaska u nju)

- Za individualce – tiskani detaljni besplatni vodič
- Za agencije i grupe - razgled Pazina isključivo sa licenciranim domaćim vodičima, pri čemu će se agencije moći odlučiti za jednu od nekoliko varijanti razgledavanja, od kojih će neke uključivati i sadržaje oko Jame npr. pogled iz Kuće Rapicio u grotlo Pazinske jame (Dante) ili pogled s nekog od vidikovaca ili foto točaka.

4. «Pazin a la Jules Verne»

Obilazak točki u Pazinu i Pazinskoj jami koje su vezane uz bogato Pazinsko literarno naslijeđe (Vladimir Nazor, Dante, Jules Verne)

- Za individualce tiskani letak sa interpretacijskom pričom, MP3
- Za grupe i agencije – vodič

Moguće točke obilaska:

- Kavana Miterburg i mural Julesa Vernea – unaprijediti uz JPP
- TZ Grada Pazina – info i visitors centar
- Obilazak budućeg muzeja JV i zbirke Julesa Vernea na Hrvatskom trgu – unaprijediti i institucionalno ojačati
- Ulicom Julesa Vernea do Kaštela
- Pogled u Pazinsku jamu i kratka priča o bijegu
- Razgled sobe Mathiasa Sandorfa – osposobiti unutar Kaštela

- Vidikovac G. Checha - urediti
 - Degustacija JV gastro specijaliteta na Motelu Lovac (JPP) - unaprijediti
- (dodatni sadržaji – uređenje nekih kafića u JV stilu (JPP), dodatnih murala, miljokaz, bista Julesa Vernea)

5. «Stazom Mathiasa Sandorfa»

(za grupe od 10 do 60 osoba)

Temelji se na istoimenom izletu koje povodom Dana Julesa Vernea već nekoliko godina za redom uspješno organiziraju Jules Verne klub i TZ Grada Pazina, s tim da je prilagođen posjetiteljima iz obalnih turističkih centara i potrebama agencija, a sadržaj se temelji na romanu «Mathias Sandorf Julesa Vernea»

Koncept: Dolazak u Pazin oko 10.30 i upoznavanje s mjestom i okolnostima radnje Jules Verneovog romana (dio kostimiranih sadržaja može također biti uključen u priču. Nakon obilaska Kaštela slijedi odlazak na pazinsku željezničku stanicu, vožnja vlakom do Kanfanara, pješaćenje do Dvigrada, biciklom u Linski kanal, brodom do Rovinja i povratak autobusima u hotele.

6. Panoramska staza «Okolo Pazinske jame» s uređenim foto točkama: (ingerencija Grad Pazin kroz prostorni plan i urbanistički plan uređenja Starogradske jezgre, a svega desetak metara staza silazi u gradice unutar zaštite kod Usjeka ciklama)

PHOTO POINT sa terase Kaštela pogled u Jamu - urediti

PHOTO POINT sa lijeve terase Kaštela – urediti terasu

PHOTO POINT Sa terase S&F Kuće prema jami i Kaštelu (JPP) - urediti

PHOTO POINT sa Štranjge prema Kaštelu - urediti

PHOTO POINT sa terase Hotela Lovac prema jami i Kaštelu (JPP) dodatno urediti i osigurati

PHOTO POINT G Checha (L. Benneta) – osmisлити

- OSTALI PROGRAMI:

1. Pješaćke staze oko Pazina,

- koje uključuju i prolazak kroz Pazinsku jamu

1) Dolinom mlinova

2) Pazin - Beram

3) Pazin - Lindar – Pazin

2. Biciklističke staze u Pazinu

- koje uključuju prelazak preko mosta Pazinske jame

3. MTB staza "Put oko Pazina u 80 minuta"

- van zaštićenog dijela Pazinske jame

4. «Pazinčica Clearwater revival» - utrka parova povodom Svjetskog dana Voda

5. «XC Pazinska jama» – brdsko biciklistička utrka koja se boduje za prvenstvo Hrvatske tradicionalno ima start i cilj kod mosta Vršić, a okuplja preko 200 takmičara iz čitave Hrvatske.

6.«Free climbing» – Pazinska jama ima atraktivne smjerove za slobodno penjanje naročito na glavnoj stijeni, ali treba procijeniti koliko bi ta aktivnost bila u koliziji sa programom «Put u središte zemlje» i sa konceptom zaštite flore i faune.

7. Kamp odmorišta

Kamping odmorište tj. noćenje u mobilnim kućicama (Quick camping ili Wohnwagenhafen) -novi je oblik kampiranja koji se munjevito razvija u Europi, a kod nas je na nivou ministarstva prepoznat i uveden pravilnikom od 01.02.2006.), HTZ i Camping udruga Hrvatske po prvi puta 2006. tiskaju katalog malih kampova. Ciljana su skupina vlasnici «mobile homova» kojih je u Evropi sve više i koji ne provode godišnji odmor na jednom mjestu, već su izuzetno mobilni i putuju od mjesta do mjesta, po čitavoj Europi. Velika je potražnja za tim oblikom ponude i u središnjoj Istri gdje bi bilo moguće u gotovo svakom povjesnom mjestu koje ima takvu ponudu koja može zadržati goste više od pola dana organizirati mjesto za noćenje i potrebne priključke za takve «pokretne kuće».

8. Robinzonski turizam «Babina kuća»

Područje oko pećine Babina kuća pogodno je za organizaciju robinzonskog turizma. Robinzonski turizam je relativno nova vrsta turizma nedavno regulirana u Hrvatskoj, a koncept predviđa boravak i spavanje gostiju van građevinskih predjela, u prirodnim skloništima, bez infrastrukture i pogodnosti civilizacije. Babina pećina je po svojoj konfiguraciji pogodna za odvijanje takve vrste turizma i može se u njoj smjestiti odjednom grupa od 2 do 15 osoba. Pravilnik predviđa da treba postojati uređeno mjesto za paljenje vatre i kraj njega određena količina vode za potrebe gašenja, što je kod Babine kuće moguće osigurati. Potrebno procijeniti sa aspekta zaštite područja.

9. Ekološki program: Speleološko znanstveni turizam (u suradnji Grada i Nature Histrice).

4.4. TRŽIŠTE

Tržište putovanja možemo podijeliti u dvije osnovne kategorije, poslovnih i putovanja u slobodno vrijeme. Obje su kategorije prisutne na tržištu putovanja jednakim udjelom. Tržište u kojem se nalazi ciljna skupina budućih pazinskih gostiju je tržište dokolice. Pustolovni, kulturni, gourmet, biciklizam, pješaćenja te vinski turizam samo su neki od trendova na tržištu putovanja.

Povećanje interesa za pustolovni i kulturni turizam, tendencija prema «putovanju kao iskustvu», povećanje razine standarda i kvalitete ponude, porast broja putovanja unutar regija, trendovi su na svjetskom turističkom tržištu. Županijska turistička zajednica uz

projekte „Biciklizam“, „Gastro“, „Vinske ceste“ te „Agroturizam“ pokreće projekte „Kulturni itinereri Istre“, „Zelena cesta Istre“ te „Pješaćenje u Istri“ u koje kani uvrstiti Pazin.

4.4.1 Ciljana tržišta

a) Geografija

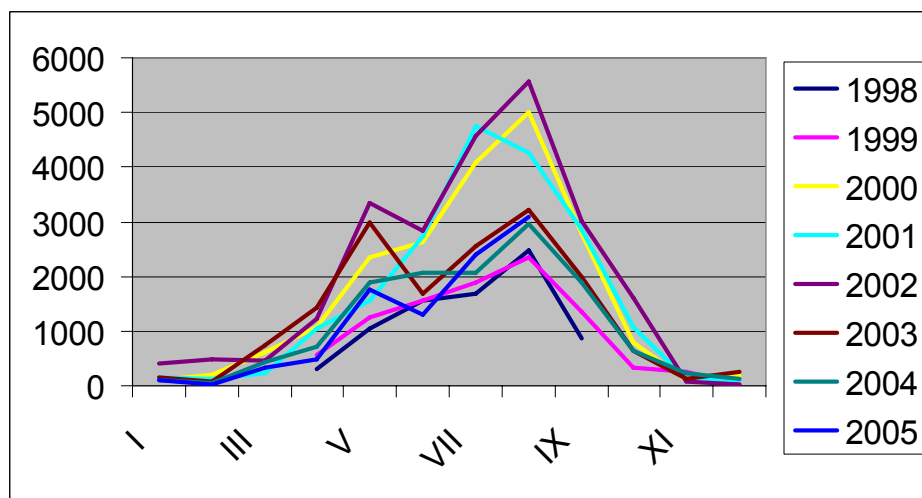
Budući da zasad u gradu Pazinu nema dovoljno smještajnih kapaciteta, promociju je moguće nasloniti na publiku/goste koji dolaze prvenstveno u Istru, Kvarner te ostale hrvatske županije.

Noćenja i dolasci u središnjoj Istri 1998. – 2006.

TZ	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.
BUZET	4.388	4.826	3.467	5.004	3.186	4.604	6.901	7.742
GROZNJAN	4.387	6.082	5.891	6.003	5.427	5.489	5.619	4.371
MOTOVUN	1.794	2.596	4.306	4.332	6.161	6.469	7.730	7.999
OPRTLJ	47.326	44.550	49.750	66.873	58.181	60.808	63.247	68.080
PAZIN	3.866	5.746	5.351	4.060	6.848	13.173	14.548	18.785
Pazin	3.866	5.746	5.351	3.274	4.849	5.288	5.670	5.562
Okolica Pazina	0	0	0	786	1.169	1.475	1.413	1.974
Okolne JLS	0	0	0	0	830	6.410	7.465	11.249
VIZINADA	200	0	19	0	249	888	1.168	1.841
VISNJAN						4.753	4.122	2.142
KANFANAR						3.376	6.606	8.645
KAŠTELIR - LABINCI						10.697	9.052	17.211
SVETVINČENAT						2.984	4.950	6.679
UKUPNO	61.961	63.800	68.784	86.272	43.449	91.431	99.213	143.495
ISTRA	12.728.623	11.101.120	14.719.419	16.097.362	16.173.019	16.771.904	16.870.660	17.405.749

Izvor: TZIŽ i TZ Pazin

Broj posjetilaca u Kaštelu u Pazinu 1998 – 2005. po mjesecima

Noćenja i dolasci u Pazinu 2001.-2005 Gradu Pazinu po smještajnim objektima.

RAZDOBLJE	2001		2002		2003		2004		2005		index05/04	
	dolasci	noćenja	dolasci	noćenja	dolasci	noćenja	dolasci	noćenja	dolasci	noćenja	dolasci	noćenja
SMJEŠTAJNI OBJEKT												
Motel Lovac	2112	3126	2040	4710	2003	5078	2105	5472	2008	4986	95	91
Ograde (agroturizam)	87	786	144	993	124	868	78	484	89	627	114	130
Milotić (sobe i apartmani)	78	148	85	139	116	210	99	198	274	576	277	291
Družetić (sobe)			8	16	2	4	0	0	4	12	0	0
Katun (apartman) Petra			2	16	13	114	18	186	0	0	0	0
Iva (apartman)					11	125	4	24	19	95	475	396
Ana & Robert (apartmani)					50	201	64	355	127	523	198	147
Villa Zamask (ruralna kuća za odmor)					11	77	17	178	18	180	106	101
Šiminovi (sobe)			3	21	4	24	19	58	24	109	126	188
Pod ruzon, Munci							8	36	41	345	820	3136
Ivela, Pariži							6	74	18	127	300	172
Tomažin, Vela Traba									20	63	0	0
Na Doriću, Belci									16	65	0	0
Matijašić, Pekasi									2	8	0	0

DOLASCI I NOĆENJA STRANIH TURISTA PREMA ZEMLJI PREBIVALIŠTA kumulativni podaci za RH, razdoblje od siječnja do lipnja 2006.

	Dolasci			Noćenja			I. – VI. 2006.	
	I. – VI. 2005.	I. – VI. 2006.	indeksi $\frac{\text{I. – VI. 2006.}}{\text{I. – VI. 2005.}}$	I. – VI. 2005.	I. – VI. 2006.	indeksi $\frac{\text{I. – VI. 2006.}}{\text{I. – VI. 2005.}}$	struktura noćenja, %	prosječan broj noćenja po dolasku
Ukupno	2 309	2 406	104	9 657	10 211	106	100,0	4,2
Austrija	207	558		850	306			
Belgija	21 122	21 536	102	88 803	86 007	97	0,8	4,0
Bjelorusija	1 192	849	71	7 762	3 983	51	0,0	4,7
Bosna i Hercegovina	48 125	51 514	107	168 971	189 188	112	1,9	3,7
Bugarska	5 545	7 728	139	12 009	16 689	139	0,2	2,2
Češka	136 530	124 322	91	760 371	703 383	93	6,9	5,7
Danska	19 719	15 219	77	117 938	79 590	67	0,8	5,2
Estonija	3 408	2 927	86	12 153	9 743	80	0,1	3,3
Finska	7 232	7 337	101	23 417	24 736	106	0,2	3,4
Francuska	212 791	193 628	91	617 519	573 536	93	5,6	3,0
Grčka	1 854	2 893	156	4 869	7 356	151	0,1	2,5
Irska	15 515	12 654	82	73 407	61 093	83	0,6	4,8
Island	1 617	1 440	89	10 883	9 936	91	0,1	6,9
Italija	285 057	282 956	99	838 601	827 525	99	8,1	2,9
Izrael	15 444	13 883	90	45 395	34 284	76	0,3	2,5
Letonija	1 715	3 193	186	4 165	8 945	215	0,1	2,8

Litva	4 991	5 102	102	14 361	17 750	124	0,2	3,5
Luksemburg	707	844	119	2 519	3 144	125	0,0	3,7
Mađarska	84 500	80 399	95	327 027	331 167	101	3,2	4,1
Makedonija	5 966	8 164	137	17 719	22 355	126	0,2	2,7
Nizozemska	51 247	48 581	95	279 948	268 099	96	2,6	5,5
Norveška	17 700	19 512	110	85 096	91 076	107	0,9	4,7
Njemačka				2 692	2 995			
	467 642	495 400	106	922	793	111	29,3	6,0
Poljska	44 796	52 981	118	181 172	225 797	125	2,2	4,3
Portugal	3 476	6 894	198	7 427	15 315	206	0,1	2,2
Rumunjska	4 792	6 042	126	15 786	23 392	148	0,2	3,9
Rusija	20 963	27 636	132	145 890	183 385	126	1,8	6,6
Slovačka	28 245	32 490	115	135 097	158 284	117	1,6	4,9
Slovenija	235 768	243 193	103	854 537	893 899	105	8,8	3,7
Srbija i Crna Gora ¹⁾	18 457	22 546	122	47 043	59 476	126	0,6	2,6
Španjolska	14 450	16 846	117	30 441	37 417	123	0,4	2,2
Švedska	36 985	39 152	106	187 837	197 432	105	1,9	5,0
Švicarska	33 393	39 031	117	105 887	122 911	116	1,2	3,1
Turska	2 563	4 146	162	6 996	10 062	144	0,1	2,4
Ukrajina	2 729	3 460	127	12 500	17 854	143	0,2	5,2
Ujedinjena Kraljevina	90 764	91 624	101	463 293	462 185	100	4,5	5,0
Ostale europske zemlje	12 160	9 074	75	24 720	19 955	81	0,2	2,2
Australija	12 850	18 394	143	27 205	38 233	141	0,4	2,1
Japan	13 392	28 226	211	21 371	42 380	198	0,4	1,5
Kanada	8 500	10 498	124	19 673	24 531	125	0,2	2,3
Novi Zeland	2 801	3 165	113	5 913	6 884	116	0,1	2,2
SAD	44 480	57 780	130	104 485	133 984	128	1,3	2,3
Ostale vaneur. zemlje	18 086	21 668	120	41 808	51 333	123	0,5	2,4

Izvor: DZS (Podaci o turističkom prometu (broj dolazaka turista i noćenja) prikupljeni su redovitim mjesečnim izvještajem (obrazac TU-11). Izvještaji se sastavljaju na osnovi evidencija u knjigama gostiju)

b) Demografija

Pazinska jama i sadržaji oko nje (Neobična putovanja: Pazin - Srce Istre, Pazinska jama, Pazin a la Jules Verne, Panoramska staza «Okolo Pazinske jame», Pješačke staze oko Pazina, Biciklističke staze oko Pazina) privlače i zanimljivi su gostima svih starosnih dobi nacionalnosti i spolova. zajedničko im je što cijene prirodne ljepote i kulturne sadržaje, obično su obrazovaniji te su posjećivali slične sadržaje. Cijene ulaznica ne bi trebale imati utjecaja na ekonomsku strukturu posjetitelja. «Put u središte zemlje», «Put oko Pazina u 80 minuta», speleološko znanstveni te free-climbing sadržaji privlače turiste specijalnih interesa poput speleologije, penjanja ili MTB bicikliste.

4.5. PROMOCIJA

4.5.1 Promotivne aktivnosti

Pod promotivnim aktivnostima smatramo sudjelovanje i/ili organizaciju projekata od društvenog značaja koji okupljaju veći broj posjetitelja te je to prilika za promociju Pazina. Prijedlog je na principu razmjene ponuditi susjednim gradovima

koji organiziraju posjećene manifestacije promociju u Pazinu i obrnuto. Nastupi na sajmovima dio su promotivnih aktivnosti gdje TZ Pazina može nastupiti svojim brošurama ili osobno.

4.5.2 Ciljevi promocije

- informiranje budućih posjetitelja/turista o postojanju/proširenju ponude Pazina i Pazinske jame
- promicanje pojedinih i cjelokupnog proizvoda
- poticanje na posjet Pazinu i Pazinskoj jami
- komuniciranje branda Pazinska jama
- stvaranje baze podataka o posjetiteljima/turistima (individualni te organizirani posjeti)
- stvaranje temelja direktnom marketingu

4.5.3. Strategija promocije

Strategija je postavljena na principu: svjesnost o postojanju proizvoda "Pazinska jama" dovodi posjetitelje, turiste. Namjera (misija) je promovirati kreiran turistički proizvod kako bi se povećala i razvila svjesnost o njegovom postojanju koristeći pri tom marketing metode koje zadovoljavaju cost-effective pristup.

4.5.4. Promotivni kanali

a) Odnosi s javnošću

Najučinkovitiji promotivni kanal s aspekta troška jer koristi dijelove proizvoda (npr. manifestacije, otvaranje «Poučne staze» i sl.) te ih koristi u promotivne svrhe. Svaku aktivnost u i oko Pazinske jame strateškim publicitetom objavljivati u javnosti (dnevni tisak, publikacije za publiku specijalnih interesa, radio, republička televizija te vlastita internet stranica).

Na web stranici TZ Pazina predvidjeti odjeljak za novinare gdje će im biti omogućen pristup fotografijama Pazina, Pazinske jame i događanja vezanih uz isto te prikladnih tekstova prevedenih na jezike.

b) Oglašavanje u medijima

Budući da je oglašavanje u tiskanim medijima, na radiju i televiziji izuzetno skupo, predložimo jedini cjenovno prihvatljiv medij oglašavanja –internet. Oglašavanje na internetu dijelimo na: oglašavanje putem banneri i oglašavanje na tražilicama.

Oglašavanje putem banneri - raznih formata uglavnom animiranih oglasa, je u odnosu na oglašavanje na tražilicama po ključnim riječima vezanim za Pazin, Pazinsku jamu i sadržaje u i oko nje.

c) Ostali primarni promotivni kanali

Kod ostalih primarnih promotivnih kanala predlažemo godišnji zakup minimum dvije plakatne površine na glavnim prometnicama.

d) Promotivni materijali

Nužno je izraditi letak o aktualnim sadržajima u i oko Pazinske jame.

4.6. SPECIFIČNI CILJEVI

Strateške smjernice u svezi razvoja kulturnog turizma jesu korištenje svih postojeći resursa teritorija, od pokretne i nepokretne baštine, do krajobraza i prirodne baštine te postojećih i planiranih smještajnih kapaciteta Pazina i okolice.

Kada je riječ o strategiji potrebno je voditi računa o slijedećim stavkama:

1. Ocjena turističke ponude (ocjena prihvatljivosti ponude; valorizacija lokalnih resursa uz osmišljavanje tematskih izleta);
2. BRAND PAZINSKA JAMA - promocija Pazina kao “proizvoda” uz osmišljavanje branda, zaštitnog znaka i web stranice Turističke zajednice Grada Pazina uz tiskanje brošura / kulturno-turističkih itinerara u smislu otkrivanja blaga Pazina i okolice;
3. valorizacija kulturne pokretne i nepokretne baštine (označavanje umjetničke baštine; valoriziranje postojećih i osmišljavanje novih kulturno-turističkih manifestacija (primjer: spoj poduzetništva, poljoprivrede i kulture – Sajam tipičnih proizvoda i starih zanata uz eno i gastro ponudu);
4. nastavak sanacije i izgradnje potrebite infrastrukture za segment turizma (vezano uz promet i nove smještajne kapacitete);
5. upravljanje i procesi razvoja turizma (informiranje građanstva i turista; planiranje i promocija; formiranje Konzorcija turističkih operatera na području Pazina i provincije; razni workshopovi za usavršavanje u turizmu uz razvijanje JPP-a);

Bilješka: Razradba seminara

- A) vodiči – stručno vodstvo (docenti: Natura Histrica i TZ Grada Pazina)
 - B) speleolozi (docenti: Natura Histrica i Speleološko društvo «Istra» Pazin)
 - C) subjekti pružanja ostalih usluga u turizmu (Regija Toscana – Centar za turističke studije, Firenca / Fakultet ekonomije i turizma «Dr. Mijo Mirković» Pula / HGK županijska komora Pula.
6. Osmišljavanje i izrada poučnih staza (Natura Histrica)
 7. Idejna rješenja i razradba tipičnog/ih suvenira teritorija;
 8. Prostorno-programsko rješenje za lokalitet Pazinske jame (idejna razradba prilaza i komunikacijske infrastrukture u zaštićenom krajoliku);
 9. poticanje i kreditiranje obrtništva i starih zanata od strane Grada Pazina putem IDA-e (linija povoljnijih kredita).

5. SPOJ GOSPODARSTVA I KULTURE / EKONOMSKA OPRAVDANOST

Multidisciplinarna i interdisciplinarna ekonomska strategija razvoja teritorija: turizam-gospodarstvo-kultura. Povezivanjem vrijednosti kulturnih i prirodnih dobara putem očuvanja i zaštita dolazi i do rasta vrijednosti materijalnih dobara teritorija (rast cijene zemljišta i nekretnina te rast ukupne ekonomije teritorija) čime se čitavo stanovništvo uključuje u smjernice održivog razvoja u skladu sa prirodnom zakonitostima te takvo područje postaje «zanimljivo» privatnim ulagačima (napomena: misli se prvenstveno na starogradsku jezgru).

Gotovo svi sadržaji na prostoru predviđenom za obuhvat turističko-ekološkim i sličnim sadržajima omogućavaju samoodrživost činjenicom da su se i do sada sve ili gotovo sve ove djelatnosti više ili manje uspješno odvijale na nekim drugim manje primjerenim i manje atraktivnim prostorima.

Svaki od partnera temeljem svoje predviđene i prihvaćene (ugovorene) uloge, kao jedan od korisnika prostora može sačiniti svoj proračun, navesti predvidive troškove, izvore sredstava i razvojno održive planove, koje treba samo uskladiti i objediniti.

6. MOGUĆI IZVORI FINANCIRANJA

Republika Hrvatska

- Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva;
- Ministarstvo kulture;
- Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka RH
- Javna poduzeća «Hrvatske vode» i «Hrvatske šume».

Istarska županija

- Turistička zajednica Istarske županije;
- Upravni odjel za prosvjetu i kulturu;
- Upravni odjel za turizam;
- Etnografski muzej Istre
- Privatni poduzetnici i/ili model JPP.

Grad Pazin

- Upravni odjel za financije, gospodarstvo i proračun
- Upravni odjel za komunalni sustav i prostorno planiranje;
- Upravni odjel za samoupravu, upravu i društvene djelatnosti;
- Komunalno poduzeće «Usluga» d.o.o.
- TZ Grada Pazina
- POU Grada Pazina

Europska unija

- MVP Republike Italije i Regija Toscana – projekt SeeNET);
- Fondovi EU-a (razdoblje 2007.-2013.).

6.1. ZAKLADA PAZINSKA JAMA

Osnivanjem županijske Zaklade «Pazinska Jama» želi se osnažiti njezin značaj i uloga te briga i očuvanje prirodnog resursa. Sredstva Zaklade sa budućim sjedištem u Pazinu prikupljat će se od pravnih i fizičkih osoba iz zemlje i inozemstva i biti će utrošena u daljnju valorizaciju prostora.

7. PROJEKTI OD POSEBNE VAŽNOSTI

Grad Pazin je putem svojih upravnih odjela i EU odbora koji djeluje pri Poglavarstvu krenuo u pripremu i razradu projekata od posebne važnosti, a to su:

1.Revitalizacija starogradske jezgre / CBC / ROP IŽ

Ovim će se projektom izvršiti inventarizacija stanja građevina, infrastrukture i vlasničkih odnosa, te odrediti namjene napuštenih prostora, definirati obnova građevina graditeljskog nasljeđa, infrastrukture, okoliša. Time će se ostvariti preduvjeti za valorizaciju i revitalizaciju povijesne jezgre Pazina .

2.Kaštel i kuća Rapicio / CBC / ROP IŽ

Projekt predviđa dovršenje obnove Kaštela primjenom konzervatorskih metoda i postupaka i spašavanje ostataka kuće Rapicio od urušavanja u Pazinsku jamu. Unaprjeđenjem Kaštela, stvaranjem boljih uvjeta za rad muzejskih ustanova koje u njemu djeluju i proširenjem namjene Kaštela (smještaj/restoran), obogaćujemo turističke i kulturne sadržaje, te štitimo identitet najstarijeg dijela grada, tj. Pazina uopće. Projekt je povezan s uređenjem Jame kao primjer valorizacije kulturne i prirodne baštine (kulturni krajolik).

3.Kuća za pisce / CBC / ROP IŽ

Projekt predviđa uređenje prikladnog prostora u starogradskoj jezgri za osmišljavanje kulturnih programa, u prvom redu za susrete s piscima i nakladnicima, time će jedna napuštena kuća dobiti namjenu, pridonijet će se revitalizaciji tog dijela Pazina, a nosioci i sudionici raznih kulturnih programa dobit će kvalitetan prostor za realizaciju programa

4.Natur - kamp / CBC / ROP IŽ

Projektom će se ostvariti prostorni preduvjeti za prihvatanje gostiju u što prirodnijem okruženju kao svojevrsan odgovor na nove težnje u turizmu – aktivan gost, povratak prirodi, održivi razvoj i turizam, "alternativni" sadržaji, spontani i nepatvoreni doživljaji, sa ciljem povećanja broja turista , povećanja zaposlenosti, stvaranja novih poslovnih subjekata vezanih za ovakvu vrstu turističke klijentele

5. Akumulacijska jezera Cerovlja, retencione brane, vodotok Pazinčice / CBC / ROP IŽ

Svrha projekta je osigurati osnovnu pretpostavku za buduću valorizaciju čitavog područja – dovoljnu količinu vode u vodotoku što veći dio godine, te i spriječiti štetno djelovanje pojava visokih voda (poplava) i presušivanja korita u dolini Pazinčice. Realizacijom projekta riješiti će se glavne prepreke da dolina Pazinskog potoka postane atraktivno prirodno područje gdje će koegzistirati najrazličitije aktivnosti: poljoprivreda (ekološka), stočarstvo, ribolov, turizam i ugostiteljstvo, sport i rekreacija (brdski biciklizam, pješaćenje, tematske poučne pješaćke staze, slobodno penjanje) te da se Pazinska jama u potpunosti turistički valorizira.

6. Dolina mlinova /CBC/ ROP IŽ

Ovim projektom ćemo doprinijeti očuvanju djela lokalne kulturne baštine i tradicije. Time bi se obogatila turistička ponuda Pazinštine i središnje Istre gdje se prema Master planu predviđa organizaciju takozvanog «*rijeka Pazinčica tour*». Nadopunom plana, moglo bi se predvidjeti organizaciju tečaja mljevenja žitarica, te organizirati i adaptirati izložbeni prostor u takozvanom «*Tomažinovom mlinu*», i urediti pješaćku stazu.

8. PROVOĐENJE OPERATIVNOG PROGRAMA

Nakon što usvoje Operativni program Pazinske Jame, Poglavarstva Grada Pazina i Istarske Županije trebala bi promptno definirati provođenje Operativnog programa .

**Predsjednik Radne skupine
Krešimir Marečić, član poglavarstva Grada Pazina**

**REPUBLIKA HRVATSKA
ISTARSKA ŽUPANIJA**

GRAD PAZIN

Upravni odjel za gospodarstvo
financije i proračun

Poglavarstvo Grada Pazina

Predmet : «Revalorizacija Pazinske jame kao proizvoda kulturnog turizma»

OPERATIVNI PROGRAM «PAZINSKA JAMA»

1. Projekti od posebne važnosti – aktivnosti i financiranje za 2007.g.

a) Revitalizacija starogradske jezgre

- predviđene aktivnosti: infrastrukturni radovi (kanalizacijski sustav i popločenje pojedinih dijelova); projektiranje i obavljanje pripremnih radova
- procjena potrebnih sredstava za 2007.g.: 500 000 kn
- izvori financiranja: Grad Pazin, Istarska Županija, «Hrvatske vode»

b) Kaštel i kuća Rapicio

- predviđene aktivnosti: izrada projekta zaštite kuće Rapicio
- procjena potrebnih sredstava za 2007.g.: 200 000 kn
- izvor financiranja: Grad Pazin

c) Kuća za pisce

- predviđene aktivnosti: izrada projektne dokumentacije, te početak sanacije Kuće za pisce
- procjena potrebnih sredstava za 2007.g.: 800 000 kn
- izvori financiranja: Grad Pazin, Istarska Županija, potencijalni korisnici (PEN klub)

d) Natur kamp

- predviđene aktivnosti: definiranje lokacije, izrada projekta zaštite i utjecaja na okoliš
- procjena potrebnih sredstava za 2007.g.: 200 000 kn
- izvori financiranja: Grad Pazin, Istarska Županija

e) Dolina mlinova

- predviđene aktivnosti: definiranje lokacije mlina, izrada projektne dokumentacije i početak sanacije mlina
- procjena potrebnih sredstava za 2007.g.: 500 000 kn
- izvori financiranja: Grad Pazin, Istarska Županija, «Hrvatske vode»

f) Uređenje vodotoka Pazinčice

- predviđene aktivnosti: uređenje vodotoka Pazinčice, uređenje šetnice od mosta Vršić do mosta Sv. Jožefa sa popratnim sadržajima
- procjena potrebnih sredstava za 2007.g.: 500 000 kn
- izvori financiranja: Grad Pazin, «Hrvatske vode», «Hrvatske šume», donacije pazinskih poduzetnika

g) Uređenje pješačko-poučne staze kroz zaštićeni krajobraz Pazinske jame

- predviđene aktivnosti: uređenje staze, izrada rukohvata, izrada tabela, gradnja mostića preko Pazinčice, održavanje vodotoka i raslinja unutar zaštićenog krajobraza
- procjena potrebnih sredstava za 2007.g.: 300 000 kn
- izvori financiranja: Grad Pazin, «Hrvatske vode», «Hrvatske šume», donacije pazinskih poduzetnika

Pazin, 6.11. 2006.g.

Predsjednik Radne skupine
Krešimir Marečić, član Poglavarstva